

ปมขัดแย้งรัสเซีย-ยูเครน...ผลประโยชน์แอบแฝงทางเศรษฐกิจที่ไม่ลงตัว

สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครนปะทุขึ้นหลังจากเกิดวิกฤตการณ์เมืองยูเครนในช่วงปลายปี 2556 จนบานปลายสู่วิกฤตแบ่งแยกดินแดนของเมืองต่างๆ ทางภาคตะวันออกของยูเครน ทำให้เกิดการสู้รบรุนแรงระหว่างกองทัพยูเครนกับกลุ่มกบฏแบ่งแยกดินแดนที่ฝักใฝ่รัสเซีย ซึ่งแม้ว่าทั้งสองฝ่ายได้บรรลุข้อตกลงหยุดยิงไปเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2558 แต่ปัจจุบันก็ยังมีการสู้รบกันในหลายพื้นที่ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบที่ดูเหมือนจะเริ่มต้นจากประเด็นทางการเมือง **รัสเซียและยูเครนยังจับผิดแย้งอีกประการหนึ่งจากการที่ประธานาธิบดี Petro Poroshenko ของยูเครนเดินทางเจรจาจัดทำข้อตกลงว่าด้วยการเปิดเขตการค้าเสรีอย่างเต็มรูปแบบ (Association Agreement : AA) กับสหภาพยุโรป (European Union : EU) ซึ่งสร้างควมไม่พอใจอย่างมากให้กับรัสเซียที่แสดงท่าทีคัดค้านมาโดยตลอด**

Timeline เหตุการณ์สำคัญจุดชนวนความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครน

- พ.ย. 56** : ประธานาธิบดี Viktor Yanukovych ของยูเครนระงับการลงนามข้อตกลงการค้ากับ EU ทำให้ชาวยูเครนที่ไม่เห็นด้วยออกมาประท้วงนับหมื่นคน
- ก.พ. 57** : รัฐสภายูเครนมีมติปลดประธานาธิบดี Yanukovych ออกจากตำแหน่งเพื่อคลี่คลายสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง
- มี.ค. 57** : เขตปกครองตนเอง Crimea ทางตอนใต้ของยูเครน ลงประชามติผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย ท่ามกลางการคัดค้านจากนานาชาติ
- เม.ย. 57** : เกิดวิกฤตแบ่งแยกดินแดนในยูเครนตะวันออก โดยเฉพาะในเมือง Donetsk และเมือง Luhansk ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลรัสเซีย
- มิ.ย.57** : นาย Petro Poroshenko ประธานาธิบดีคนใหม่ของยูเครนลงนามใน DCFTA* ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ AA
- 1 ม.ค. 59** : DCFTA เริ่มมีผลบังคับใช้

* Deep and Comprehensive Free Trade Area = เขตการค้าเสรีเชิงลึกและครอบคลุม

ความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครน...หลังจากยูเครนเลือกกระชับความสัมพันธ์กับ EU

ยูเครนเป็น 1 ใน 15 ประเทศที่แยกตัวมาจากสหภาพโซเวียต จึงมีความหลากหลายทั้งในด้านภาษาและวัฒนธรรม พื้นที่ทางภาคตะวันออกและภาคใต้ของยูเครนมีความใกล้ชิดกับรัสเซียและประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวใช้ภาษารัสเซียเป็นหลัก ในช่วงที่ผ่านมาทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจร่วมกันมาโดยตลอด โดยรัสเซียเป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญของยูเครน ขณะที่ยูเครนเป็นเส้นทางส่งออกก๊าซธรรมชาติจากรัสเซียไป EU อย่างไรก็ตาม **ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหลังจากประธานาธิบดี Poroshenko ลงนามใน DCFTA กับ EU ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงฉบับเดียวกับอดีตประธานาธิบดี Yanukovych ระงับการลงนาม** เนื่องจากรัสเซียต้องการดึงยูเครนเข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (Eurasian Economic Union : EEU) ซึ่งมีรัสเซียเป็นโต้โพบ้าง เพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองและศักยภาพในการแข่งขันกับ EU แต่การลงนามข้อตกลงดังกล่าวเท่ากับยูเครนเลือกที่จะกระชับความสัมพันธ์กับ EU ซึ่งอาจเป็นก้าวสำคัญไปสู่การเข้าเป็นสมาชิก EU ในอนาคต ส่งผลให้รัสเซียตอบโต้ยูเครนด้วยการดำเนินมาตรการทางการค้าต่างๆ อาทิ การปรับขึ้นราคาก๊าซธรรมชาติ รวมทั้งเรียกเก็บภาษีศุลกากรเพิ่มขึ้นสำหรับสินค้านำเข้าจากยูเครน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศย่ำแย่ลง

ความสัมพันธ์ยูเครน-EU : แน่นแฟ้นขึ้น   **ความสัมพันธ์ยูเครน-รัสเซีย : เสื่อมถอยลง**

- EU เป็นประเทศคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดของยูเครน โดยยูเครนพึ่งพาการค้ากับ EU ถึง 1 ใน 3 ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของประเทศ สินค้าส่งออกสำคัญของยูเครนไป EU ได้แก่ เหล็ก โลหะ สินแร่ สินค้าเกษตร เคมีภัณฑ์ และเครื่องจักร ขณะที่สินค้านำเข้าจาก EU ได้แก่ เครื่องจักร อุปกรณ์การขนส่ง และเคมีภัณฑ์ เป็นที่น่าสังเกตว่ายูเครนพึ่งพาสถาปัตยกรรม EU ในระดับสูง นอกจากนี้ สินค้าส่งออกของยูเครนไป EU กว่า 70% ยังได้ประโยชน์จากการลดอัตราภาษีนำเข้าของ EU ภายใต้ระบบ GSP
- EU เป็นนักลงทุนรายใหญ่ที่สุดในยูเครน ด้วยมูลค่าเงินลงทุนสูงถึง 27.1 พันล้านยูโรในปี 2556 คิดเป็นสัดส่วน 53% ของมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศทั้งหมดในยูเครน
- EU และยูเครนลงนามใน DCFTA ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ AA โดยจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม 2559 ซึ่งคาดว่าจะช่วยเพิ่มมูลค่าส่งออกของยูเครนไป EU ได้มากกว่า 1 พันล้านยูโรต่อปี อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงดังกล่าวจะไม่มีผลบังคับใช้ใน Crimea รวมทั้งบางพื้นที่ในยูเครนตะวันออก

- รัสเซียเป็นตลาดส่งออกสำคัญอันดับ 1 ของยูเครน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่งผลให้มูลค่าส่งออกของยูเครนไปรัสเซียในปี 2557 ลดลงกว่า 35% จากปีก่อน เนื่องจากรัสเซียระงับการนำเข้าสินค้าบางประเภทจากยูเครน อาทิ ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากนม ช็อคโกแลต น้ำมัน และอาหารกระป๋อง เป็นต้น ขณะที่ยูเครนเป็นตลาดส่งออกอันดับ 9 ของรัสเซีย โดยมูลค่าส่งออกของรัสเซียไปยูเครนในปี 2557 เพิ่มขึ้น 12.5% จากปีก่อน สะท้อนให้เห็นว่ารัสเซียยังคงความได้เปรียบเหนือยูเครน ซึ่งยังต้องพึ่งพาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับรัสเซีย โดยเฉพาะแหล่งพลังงานในรัสเซียเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ
- รัสเซียไม่ต้องการให้ EU เข้ามามีอิทธิพลในยูเครน รวมทั้งประเทศอื่นๆ ที่แยกตัวออกมาจากสหภาพโซเวียต ผ่านการลงนามในข้อตกลงทางการค้าต่างๆ ซึ่งจะทำให้รัสเซียสูญเสียอำนาจและความสามารถในการแข่งขันลง ขณะที่รัสเซียก็ต้องการผลประโยชน์ในยูเครน สะท้อนได้จากการสนับสนุนกลุ่มแบ่งแยกดินแดนในยูเครนตะวันออก โดยเฉพาะในเมือง Donetsk และเมือง Luhansk ซึ่งเป็นเมืองอุตสาหกรรมสำคัญของยูเครนและเป็นที่ตั้งของโรงไฟฟ้าหลายแห่ง รวมทั้งเป็นทางผ่านของท่อขนส่งก๊าซธรรมชาติจากรัสเซีย ขณะที่ Crimea ก็เป็นแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติที่สำคัญ

แม้ว่าปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครนดูเหมือนจะเริ่มต้นมาจากการเมือง แต่ปมขัดแย้งที่แอบแฝงอยู่มีแนวโน้มมาจาก DCFTA ที่ EU ลงนามร่วมกับยูเครน รวมทั้งมอลโดวาและจอร์เจีย โดยในช่วงที่ผ่านมารัสเซียมีนโยบายปกป้องผลประโยชน์ในประเทศต่างๆ ที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพโซเวียต การลงนามใน DCFTA ทำให้รัสเซียสูญเสียอำนาจเหนือเขตอิทธิพลของอดีตสหภาพโซเวียต รวมทั้งเป็นภัยคุกคามต่อผู้ผลิตและส่งออกสินค้าของรัสเซียในระยะถัดไป หาก DCFTA รวมทั้ง AA มีผลบังคับใช้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากจะเปิดโอกาสให้ยูเครนนำเข้าสินค้าจาก EU ได้มากขึ้น ทั้งนี้ เป็นที่จับตามองว่าการที่ทั้ง 3 ประเทศเลือกกระชับความสัมพันธ์กับ EU จะเป็นตัวอย่างให้ประเทศอื่นๆ ในกลุ่มประเทศเครือรัฐเอกราช (Commonwealth of Independent States : CIS) อนาคตในรอยตาม และส่งผลกระทบต่อการค้าโลกรวมทั้งการค้าระหว่างประเทศไทย

Disclaimer : ข้อมูลต่าง ๆ ที่ปรากฏ เป็นข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และการเผยแพร่ข้อมูลเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจเท่านั้น โดยธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจะไม่รับผิดชอบในความเสียหายใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการที่มีบุคคลนำข้อมูลนี้ไปใช้ไม่ว่าโดยทางใด

ADVISORY NOTES